

LAUSUNTO
17.1.2020

PELASTAKAA LASTEN LAUSUNTO SÄHKÖISEN VIESTINNÄN PALVELUISTA ANNETUN LAIN UUDISTAMISESTA

Kiitos mahdollisuudesta lausua sähköisen viestinnän palveluista annetun lain uudistamisesta. Pelastakaa Lasten lausunto koskee erityisesti sitä osuutta uudistuksessa, joka perustuu AVMS-direktiivin videonjakoalustapalveluita koskevaan sisältöön. Perustehtävänsä mukaisesti Pelastakaa Lapset tarkastelee ehdotusta lapsen oikeuksien näkökulmasta ja pyrkii kiinnittämään lainsäätäjien huomiota seikkoihin, joissa se näkee lapsen oikeuksien olevan uhattuna tai jäävän toteutumattomiksi.

1. Alaikäisten huomioiminen lainsäädännön vaikutusten arvioinnissa

AVMS-direktiivin tavoitteena on parantaa alaikäisten suojelua. Ehdotusten vaikutuksen arvioinnissa ei kuitenkaan ole erikseen kiinnitetty huomiota uudistuksen lapsivaikutuksiin. Koska direktiivissä alaikäisten suojeluun kiinnitetään erityistä huomiota, Pelastakaa Lapset suosittelee, että lainsäädäntöuudistuksen valmistelussa kiinnitetään vielä erikseen huomiota sen lapsiin kohdistuviin vaikutuksiin.

2. Videonjakoalustapalveluiden vastuu

2.1. Toimituksellinen vastuu

Pelastakaa Lasten näkemys videonjakoalustapalveluiden toimituksellisesta vastuusta eroaa Suomen kansallisen valmistelun aikana esiin tuomasta kannasta.

Videonjakoalustat kuratoivat sisältöjään mm. suosittelualgoritmien avulla. Esimerkiksi 70 % Youtubessa näytettävästä sisällöstä valikoituu suositusten kautta. Suositukset perustuvat käyttäjän tunnistettuihin mielenkiinnon kohteisiin ja muiden käyttäjien suosimiin sisältöihin. Pelastakaa Lapset näkee, että sisällönjakoalustoilla, jotka käyttävät suosittelualgoritmeja, tulee olla direktiivin mukainen toimituksellinen vastuu jakamastaan sisällöstä.

- AVMSD Art 1.1. (c): 'editorial responsibility' means the exercise of effective control both over the selection of the programmes and over their organisation either in a chronological schedule, in the case of television broadcasts, or in a catalogue, in the case of on-demand audiovisual media services.

Audiovisuaalisen sisällön lisäksi videonjakoalustojen vastuun tulee koskea myös käyttäjien videoiden ohessa julkaisemia kommentteja, jotka saattavat sisältää AVMS-direktiivin määrittelemää väkivaltaan, vihaan tai terrorismirikokseen yllyttävää sisältöä. Alustat pyrkivät poistamaan tällaisen sisällön ja ovat viime aikoina kiristäneet omaa sisäistä normistoaan asiassa. On tärkeää, että vihaan ja väkivaltaan

yllyttävään ja muun lapsen hyvinvointia, kehitystä ja oikeuksia uhkaavan sisältöön – niin teksti- kuin videosisällönkin – puututaan myös lainsäädännöllä.

Suosittelualgoritmeihin liittyy myös toinen ongelma. Ne suosivat voimakkaita tunteita synnyttävää sisältöä (koska sitä katsotaan ja jaetaan enemmän) ja johdattavat käyttäjiä kohti radikaalimpaa sisältöä ja sisältökuplia. Johdattelu kohti radikaalimpaa sisältöä ei ole lapsen edun mukaista.

2.2. Vastuu lasten turvallisuudesta

Videoalustapalveluiden roolia tulee tarkastella pelkkää audiovisuaalisen sisällön jakelua laajemmin. Esimerkiksi Youtubessa audiovisuaaliseen sisältöön linkittyä saumattomasti sosiaalisen median toimintoja. Vastaavasti esim. Facebookissa videoiden tarjoaminen on olennainen toiminto. Myös niiden vastuun tulee olla videotarjontaan liittyvää vastuuta laajempi, ja tämä tulee huomioida lainsäädännössä.

Lapset ja nuoret ovat audiovisuaalisen sisällön käyttäjinä erityisen aktiivisia, ja heihin kohdistuu verkossa monenlaisia uhkia. Pelastakaa Lapset tarkastelee lapsiin verkossa kohdistuvia uhkia seuraavan jaottelun avulla:

- Haitalliset sisällöt
- Haitalliset yhteisöt
- Haitalliset yhteydenotot

AVMS-direktiivi kattaa melko hyvin haitallisten audiovisuaalisten sisältöjen aiheuttaman uhan, mutta kaksi muuta ulottuvuutta jäävät vaille huomiota. Ne ovat kuitenkin osa sosiaalisen median ja videonjakopalveluiden todellisuutta. Esimerkiksi erilaiset ääriyhmät käyttävät videoaineistoa rekrytoinnissaan. Lapsia seksuaalisilla motiiveilla houkuttelevat aikuiset toimivat aktiivisesti Instagramin ja TikTokin kaltaisilla alustoilla.

Lasten oikeus toimia turvallisesti erilaisilla verkkoalustoilla tulee turvata edellyttämällä palveluntarjoajia huolehtimaan riittävässä määrin alustansa turvallisuudesta. Tällä hetkellä tuo turvallisuus ei toteudu riittävästi, ja valtion tulee tehokkaan lainsäädännön avulla varmistaa, että videonjakoalustat tekevät kaiken tehtävissä olevan haitallisen sisällön, yhteisöjen ja yhteydenottojen kitkemiseksi. Mediakasvatuksen rooli verkossa toteutuvien haittojen ehkäisyssä on merkittävä, mutta ei yksistään riittävä keino turvallisuuden lisäämiseen.

3. Lapsille suunnattu mainonta

Kuluttajasuojalain 2 luvun 2 pykälässä todetaan:

Alaikäisille suunnattua tai alaikäiset yleisesti tavoittavaa markkinointia pidetään hyvän tavan vastaisena erityisesti, jos siinä käytetään hyväksi alaikäisen kokemattomuutta tai herkkäuskoisuutta, jos se on omiaan vaikuttamaan haitallisesti alaikäisen tasapainoiseen kehitykseen tai jos siinä pyritään sivuuttamaan vanhempien mahdollisuus toimia täysipainoisesti lapsensa kasvattajina.

Lapsille suunnattu, erityisesti vanhempien valvonnan ohittava mainonta on videojakoalustoilla hyvin yleinen ongelma. Lakia uudistettaessa on mahdollista puuttua vahvemmin sosiaalisen median alustojen alaikäisiin kohdistuvaan mainontaan. Esimerkiksi sopimattoman sisällön rajoittamiseen tähtäävillä iäntarkistus- ja sisällönsuodatusjärjestelmillä voisi mahdollisesti rajoittaa myös suoraan lapsille, vanhempien ohi tapahtuvaa mainontaa.

Erityisen positiivista on direktiivin erityinen kieltä käyttä alikäisten henkilötietojen kaupallisiin tarkoituksiin.

4. Pohdittavaksi

4.1. Alkuperämaaperiaate

Kuinka kansallinen tai EU-lainsäädäntö kykenee valvomaan sellaisten audiovisuaalisen palvelun tarjoajien sisältöä, jotka eivät ole sijoittuneet Eurooppaan, esim. TikTok?

4.2. ”Persuasiiviset teknologiat”

Useiden sosiaalisten medioiden ja niiden videonjakofunktioiden tavoitteena on lisätä käyttäjien palvelussa viettämää aikaa ja altistusta mainoksille. Tavoitteeseen pyrkiessään ne hyödyntävät tehokkaita, vaikeasti havaittavia psykologisia menetelmiä, joiden avulla ihmisen toimintaa johdatellaan (ns. persuasive technologies). Huomaamattomuutensa ja manipuloivuutensa takia nämä rinnastuvat subliminaaliseen viestintään ja niiden käyttö tulisi kieltää vastaavalla tavalla.